คอลัมน์ คิดเป็นเห็นต่าง: กฎหมายต่อต้านคอร์รัปชั่น - โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2560

ดร.มานะ นิมิตรมงคล

เลขาธิการองค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย)

การจะทำให้ประเทศของเราเป็นบ้านเมืองที่ดีปราศจากคอร์รัปชั่นดูเป็นเรื่องยากเกินฝัน เพราะที่ผ่านมาประชาชนจะพูดหรือทำอะไรก็ยาก ทั้งเกรงกลัวทั้งไม่รู้ว่าตนเองควรจะทำอะไรหรือไปร้องเรียนกับใครได้ มีบ่อยครั้งที่โดนหลอกโดนปิดบังและโดนข่มขู่ จะหวังพึ่งรัฐบาลพึ่งนักการเมืองก็ยังลำบากใจ ดังนั้นการที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 63 ให้ "รัฐต้องสนับสนุนและปกป้องการรวมตัวของประชาชนเพื่อต่อสู้กับปัญหาคอร์รัปชั่นของชาติ" จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าและเหมาะสมอย่างยิ่ง

กฎหมายเป็นอย่างไรรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 63 ทำให้ต้องมีการออกกฎหมายใหม่เรียกว่า "ร่าง พ.ร.บ.การส่งเสริมและคุ้มครองประชาชนในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ" เพื่อขยายความหลักการของกฎหมาย รวมถึงกำหนดแนวทางกลไกและข้อปฏิบัติให้ชัดเจน โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

มาตรา 63 "รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบดังกล่าวอย่างเข้มงวด รวมทั้งกลไกในการส่งเสริม ให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้านหรือชี้เบาะแสโดยได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ"

ประการแรก เจตนารมณ์ของกฎหมาย กำหนดว่า "รัฐต้องสนับสนุน" ให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข ป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชั่น โดยการทำให้ทุกคนรู้เท่าทันปัญหา สถานการณ์และภัยร้ายจากคอร์รัปชั่นที่กำลังเกิดขึ้นทั้งในภาครัฐและเอกชน

ประการที่สอง สร้างกลไกที่ทำให้ประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงออกและสนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อการเคลื่อนไหวต่อต้านคอร์รัปชั่นโดยได้รับการคุ้มครองจากรัฐ ต้องมีกลไกบังคับ มีหน่วยงานรับผิดชอบ และมีบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ทั้งนี้ประชาชนควรได้รับรู้อย่างชัดแจ้งเกี่ยวกับมาตรการและความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายนี้

ประการที่สาม ส่งเสริมให้ประชาชนตื่นตัว เข้าใจสิทธิหน้าที่ของตน มีความเป็นอิสระและเข้มแข็งด้วยตัวเอง สามารถร่วมมือกับรัฐอย่างเท่าเทียมและมีศักดิ์ศรี โดยคำว่า "ประชาชน" จะครอบคลุมทั้งปัจเจกบุคคล กลุ่มคน ภาคประชาสังคม เอ็นจีโอ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในฐานะที่เป็นประชาชน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฯ ยังบัญญัติหลักการที่เกี่ยวเนื่องไว้ในมาตรา 41 (1)(3) และ มาตรา 51 ให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ รวมถึงสามารถติดตามเร่งรัดให้รัฐต้องดำเนินการตามหน้าที่และสามารถฟ้องหน่วยงานของรัฐเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้

ประชาชนควรทำอย่างไรกฎหมายนี้กำลังอยู่ในขั้นตอนการจัดทำของรัฐบาล ซึ่งต้องมีการศึกษาอย่างรอบคอบร่วมกับภาคประชาชนเพื่อวางโครงสร้างของกฎหมาย กำหนดกลไกและมาตรการบังคับให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเป็นจริงในสังคมที่ประชาชนต้องเผชิญอยู่

ดังนั้น เพื่อให้มั่นใจว่ากฎหมายฉบับนี้จะใช้งานได้จริงและเกิดประโยชน์กับประชาชนเต็มที่ จึงจำเป็นที่คนไทยทุกสาขาอาชีพโดยเฉพาะนักวิชาการและบุคคลผู้มีประสบการณ์ในการต่อสู้กับคอร์รัปชั่น ทั้งภาครัฐและประชาชนต้องช่วยกันเสนอข้อคิดเห็นและมาตรการที่ควรกำหนดไว้ในกฎหมายนี้อย่างหลากหลายรอบด้าน โดยอาจเสนอข้อคิดเห็นผ่านสื่อมวลชน องค์กรเครือข่ายต่างๆ หรือที่องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย)

ตัวอย่างมาตรการที่ควรกำหนดไว้ในกฎหมายนี้ เช่น จัดตั้งกองทุนสนับสนุนภาคประชาชนในการต่อต้านคอร์รัปชั่น มาตรการป้องกันการฟ้องร้องดำเนินคดีเพื่อปิดปาก (Anti-SLAPP Law) การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ร้องเรียน การไม่ต้องรับผิดของผู้ให้สินบนเมื่อตนเองเป็นผู้ไปเปิดเผยข้อมูลการทุจริตแก่ ป.ป.ช. การส่งเสริมประชาชนให้มีการรวมกลุ่มร่วมมือกัน การให้รางวัลนำจับแก่ประชาชนผู้ชี้เบาะแสเพื่อสร้างแรงจูงใจและช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เป็นต้น

บทสรุปความมุ่งหวังที่จะทำให้ประชาชนสามารถรวมตัวกันเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการจัดการกับปัญหาคอร์รัปชั่นของชาติ โดยกำหนดให้รัฐบาลต้องขจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคสำหรับประชาชน ควบคู่ไปกับการจัดให้มีการสนับสนุนอย่างเหมาะสมเพียงพอ รณรงค์ให้ความรู้และสร้างค่านิยมคนไทยมีวัฒนธรรมรังเกียจการโกงและไม่ยอมให้ใครโกง

แนวทางเช่นนี้จึงเป็นเรื่องถูกต้อง เพราะจะทำให้ประชาชนได้แสดงบทบาทความเป็นเจ้าของประเทศ และเป็น Active Citizen ที่กล้าลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างยั่งยืน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของประเทศอย่างแท้จริง และทั้งหมดนี้จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่า

"คนไทยสามารถเอาชนะคอร์รัปชั่นได้"